

חמדות גנוזות ופנינים יקרים מעטי הצדיקים ופעולתם הליכותיהם בקודש ורום מעלתם של מרנן תלמידי הבעש"ט זי"ע וממטיבי דרכם אוצר בלום וכלי מלא ברכה מסודר וערוך מתוך שיחות הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

אברהם

לעצמית

הרה"ק רבי אברהם יהושע מקופיטשניץ זי"ע
 יומא דהילולא: ט"ז תמוז תשכ"ז

ממקומו יחד עם אביו וקרבים מאדמו"רי בית רוז'ין עשו את דרכם לווינה בירת אוסטריה, שם קבעו יחד ועשו נפשות לתורה ולחסידות. יחד עם אביו עזר, סייע ותמך במסירות, הושיט יד לפליטים הרבים שגדשו את וינה ועשה כל שביכולתו כדי להקל על שיקום ההריסות והשבת החיים למסלולם לאחר שנות הזעם.

על כס אבותיו

בעצם ראש השנה שנת תרצ"ו הולקתה חסידו קופיטשניץ בפרט, ובית רוז'ין בכלל, בהילקח מהם הרה"ק ר' יצחק מאיר קופיטשניץ. את השבר הגדול חוותה גם יהדות וינה וחשו כלל המסתופפים בצל הקודש, ואת נחמתם מצאו אצל בנו וממלא מקומו, הלא הוא רבנו שישב על כסא אביו ומילא את מקומו בהנהגת העדה.

ראשית ישב הרבי בווינה, שם הנהיג את צאן עדתו כרועה נאמן ומצורתו פרושה היתה בעיר כולה, אולם בשנת תרצ"ח, בעקבות סיפוח אוסטריה על ידי הנאצים ימ"ש והצרת צעדי יהודי המדינה, בחר רבנו לעקור ולהגר לאמריקה שמעבר לים, שם הצטרף לגדולי התורה והחסידות ועשה עמם יד אחת לחיזוק התקומה הרוחנית וביסוס היהדות הנאמנה בארץ החולין.

בתחילה התגורר הרבי באיסט-סייד שבמנהטן, שם ייסד מחדש את חצרו והיא הפכה לאבן שואבת לכל מבקש השם, וברבות השנים עבר להתגורר בבורו-פארק ועמו עבר גם מרכז החסידות.

למען כלל ישראל

אם כי נמנה הרבי על בית רוז'ין והגם שחצר חסידית היתה לו משלו, היה הוא דמות מרכזית ביהדות ארצות הברית והוא נמנה על ראשי אגודת ישראל, כשהוא עושה כל שביכולתו כדי לסייע לכל יוזמה התורמת את חלקה להרמת קרן התורה והתנופה החרדית באמריקה כמו גם בארץ הקודש.

בין שלל פעולותיו הציבוריות ניתן למנות את תמיכתו הכבירה במוסדות החינוך העצמאי, וכך גם את הסיוע הרב שהגיש לראש ישיבת פוניבז' ומייסדה הגאון ר' יוסף שלמה כהנמן, כשהוא מגייס בקרב נדיבי עם סכומים אדירים שהיוו תשתית להקמת הישיבה המעטירה המפארת עד עצם היום הזה את כותל המזרח של עולם התורה בארה"ק.

כך גם דאג רבות לפליטות השואה הנוראה, ולשם כך הקים - כבר בביקורו הראשון בארץ לאחר השואה, את מוסד 'בית אברהם' בפתח תקוה, שם התחנכו בדרך ישראל סבא תלמידות שאיבדו את כל קרוביהן בשואה ולמעשה היה זה המוסד המדובר שהציל את עתידן הרוחני והגשמי גם יחד.

ביום ט"ז תמוז תשכ"ה נתבקש לשיבה של מעלה, ומקום קבורתו בבית החיים העתיק בטבריה.

לצד שושלות קדושות כאלה ואחרות שפיארו את מקהלות החסידים לדורותיהם, בולטת ומתייחדת שושלת בית רוז'ין המהווה מעין חצר המלכות, הוד קודמים לה והדר מלכותי רוחני שאין כמותו.

בין חצרות המלוכה שהוציאה רוז'ין מקרבה נתבצר מקום מיוחד לחצר הקודש הוסיאטין, מיסודו של הרה"ק ר' מרדכי שרגא פייבוש בנו של מלך ישראל מרוז'ין, שושלת אשר בה ניטע גזע המלוכה שאורו אנו זוכים עד הורנו אנו, נסיכות של ממש: חסידות קופיטשניץ.

מגזע תרשיטיים

לא בכדי נתייחדה חצר הקודש הלזו, אלא משום שיסודותיה בהררי קודש וממרום הרים נישאים מחצבתה. ראשיתה אצל הרה"ק ר' יצחק מאיר מקופיטשניץ, בן אחר בן לרבנו הרה"ק בעל 'אוהב ישראל' מאפטא וחתנא דבי נשיאה אשר נלקח אחר כבוד לבתו של הרה"ק ר' מרדכי שרגא מהוסיאטין, והיה הזיווג כענבי הגפן בענבי הגפן.

שידוך זה, אליו נמזגו מעלות המחוננים רמי היחס והמעלה, הוציא מקרבו את אחד המאורות הגדולים שעמדו לעמנו, כאשר ביום ד' אייר תרמ"ח איר את בית הוריו הקדושים בלידתו, וייקרא שמו בישראל: **אברהם יהושע**.

נסיך מלידה

כבר מקטנות ניכר היה כי הפעוט, שהפך לילד ואז לנער, מודע היטב לייעודו הרם.

כמו הבין שכך מצופה ממנו, השתית את הליכותיו והנהגותיו כבר בגיל רך על ערכי בית אבותיו והיה רחוק שנות אור משיגם ושחים של בני גילו, מהווי הילדות ומשובות הנעורים. תפילותיו, כיאה לבן מלכים, נאמרו בהשתפכות הנפש ובהימיה נרגשת, ראשו ורובו בתורה הקדושה, יראה טהורה נסוכה על פניו וכל כולו אומר מלכות אצילית כמיטב מסורת בית אבותיו.

זקנים באים בימים שעוד שזפו עיניהם בזקנו הקדוש הרה"ק מרוז'ין, כמו גם בני תשחורת ופרחי חסידות צעירים לימים, נשאו מבטם אל הנער המופלא וקראו אחריו מקודש, שאבו מעצם ההתבוננות בפניו המאירות מלוא החופן יראה ואהבה, קדושה וחסידות.

בחודש אלול תרס"ט, בהיותו כבן עשרים ואחת, בא רבנו בברית הנישואין עם בת דודו הרה"ק ר' משה מרדכי ממעזיבוז'-וורשה, ובמהלך התקופה שלאחר נישואיו, בעודו סמוך על שלחן חותנו הגדול, זכה להתודע לגדולי החסידות וענפי התורה בפולין, אשר ראו בו כלי מחזיק ברכה והרעיפו עליו מאוצרם הרוחני במידה גדושה.

בשנות הזעם

בעת שהיטלטל העולם והזדעזע במלחמת העולם הראשונה, עקר

מצוה שכזו

בית מדרשו של הרבי באיסט-סייד שבמנהטן, כמצופה, היה מעון לעובדי השם ובני עליה, מוקד משיכה לחסידים ואנשי מעשה שמצאו את השלהבת המלהטת ביבשת החולין ונמשכו אליה כפרפרים אל האור.

בלתי נסבלת, תוך שהוא הופך למטרד של ממש עבור הלומדים והמתפללים. כשהגדיש הלה את הסאה והגזים בהתנהגותו, פקעה סבלנות היושבים במקום והם סילקוהו בתקיפות מן המקום.

המהומה שנוצרה סביב התנהגות האיש ותגובת החסידים, הפרה את השקט וחדרה עד

אך לצד כל אלה, וזאת שלא ממש כמצופה, משך המקום גם אי אלו תמהוניים, כאלה שהחיים לא האירו להם פנים ומצאו כר נרחב לשגינותיהם דווקא בבית מדרשו של הרבי.

בדרך כלל התקבלו הללו בסלחנות וסובלנות, אולם אירע פעם ומאן דהוא, אדם שהשפיות ממנו והלאה, עבר את הגבול והתנהג בצורה

חדרו של הרבי פנימה, והוא יצא לראות במה דברים אמורים.

חזה הרבי במתרחש, פניו קדרו ודמעה סוררת גלשה בצער מעינו. **'הייתכן?'** שאל בכאב עצום, **'הלא כל חיי עמלתי ויגעתי לקיים את מצות 'ואהבת לרעך כמוך' בהידור ובשלימות'**, הרבי עשה אתנחתא קלה, מתקשה להמשיך, **'ודווקא בבית ולעת זקנתי יגרשו יהודי?'**

במקום נכח רב נכבד, והוא ביקש להניח את דעתו של הרבי ולהגן על עמדת החסידים שגירשו את אותו אדם. 'וכי שייך לומר שנצטוונו לאהוב אדם שכזה, המבזה את בית ה'?' טען הלה, 'אדרבה, הרי מפורש בגמרא (פסחים יגיג:) כי מצוה לשנוא עוברי עבירה!' כאב ניבט מעיני הרבי, חיזורו נמשך על פניו והוא פנה בטרוניה אל **הגאון החסיד ר' שלמה זלמן הורוויץ מפאטיק**, מנאמני וחשובי בית רוז'ין: 'איני מבין, הרב מפאטיק! וכי את מי ציוותה התורה הקדושה לאהוב? האם הכוונה ליהודים בדרגתו של החפץ חיים ואנשים רמי מעלה כמותו? זאת לא יתכן, משום שאין כל צורך להורות על כך.'

'אלא מה', הסיק בפשטות, 'כוונת התורה הקדושה ליהודים כמו אותו אדם, אשר השכל האנושי נוטה לסלוד מהם עד הקצה, ודווקא עליהם ועל שכמותם נאמר כי מצווים אנו לאהוב אותם ביותר.'

אולם הרב שהציג את טענתו בפני הרבי התבצר בעמדתו, ולא הסתפק בהצגת הדברים בעל פה אלא ניגש לארון הספרים ושלף גמרא מסכת פסחים, ודפדף והראה לרבי את הדברים במקורם, מוכיח לו כי אכן כן, ישנם אנשים שמצוה לחוש שנאה כלפיהם. 'מצוה לשנאתו' החווה באצבע על דברי הגמרא, נימה של ניצחון נשורת בדבריו.

כאן נשבר קולו של הרבי והוא לאט בכאב עצור: 'מימי השתדלתי ועשיתי כל מאמץ לקיים כל אחת ממצוות תורתנו הקדושה. כיצד ייתכן שלא 'זכיתי' לקיים מצוה זו של שנאת ישראל? ואף אצל אבי הקדוש מעולם לא ראיתי הידור ב'מצוה' זו של שנאה ליהודי!'

נוכח הרב מפאטיק לראות כי אין לבו של הרבי עומד בכך, ומיהר להשיב את רוחו.

תיכף ציין בגאווה לדברי התוספות בסוגיית הגמרא (שם ד"ה שראה בו), המוכיחים אך להיפך. וכך הקשו התוספות, מדברי הגמרא בפרק אלו מציאות (בבא מציעא לב:): הדנה במקרה של אדם הנתקל בשני מקרים במקביל - אדם אחד ניצב עם חמורו הנופל תחת משא ויש מצוה לפרוק ממנו את המשא, ולעומתו אחר המתמודד עם הטל העמסת הסחורה על גב החמור לאחר שכשל תחת המשא.

במקרה שכזה, הגם שבדרך כלל יש להקדים את מצות הפריקה למצות הטעינה, מכל מקום פוסקת הגמרא שאם האדם הנוזק לטעינה הינו 'שונא' ואילו הנוזק לפריקה הינו 'אוהב', חובה להקדים את הטעינה, כדי לכופ את יצרו. אך כיצד יתכן להתייחס לבן ישראל כ'שונא'?

בהכרח מדובר בעובר עבירה שמצוה לשנאתו. אולם, תמהו התוספות, אם כן מהי הסברא להקדים את טעינת השונא? הלא אם 'מצוה לשנאתו', לא ייתכן שתצוה התורה לסייע לו כדי לכופ את יצרו?

אלא מתרצים התוספות באופן נפלא. הנה אמר שלמה המלך: **"כַּמִּים הַפְּנִים לַפְּנִים פֶּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם"** (משלי כז יט), ואם כן - הגם שמעיקר הדין מוצדקת השנאה הבסיסית לאותו בעל עבירה, אך עצם השנאה מעוררת מצד אותו אדם שנאה נגדית, וחוזר חלילה, ונמצא שמתגברת השנאה ביותר שלא כדין. זו הסיבה לכך שלמרות המצוה לשנוא את אותו אדם - חובה לסייע לו בטעינת החמור, **כדי למנוע בכל תוקף את תגבורת השנאה!**

שמע הרבי את הדברים, פניו אורו והוא תפס את הרב מפאטיק בשתי ידיו וקרא בהתרגשות: **'הרב מפאטיק, החייתני! לא אשכח לך את חסדך בזה ובבא!'**

לבם של ישראל

ואם בלבו הרחום ובמידותיו הטרוניות של רבנו עסקינן, המעשה המפעים הבא יש בו כדי ללמדנו פרק בהלכות אהבת ישראל וכדי להעיד עד היכן הגיע כוחו הגדול של רבנו באהבתו לכל יהודי, באופן פלאי ובלתי נתפס.

אמריקה של אותם ימים, ערש תרבות המערב הקולקטל ויבשת שכולה חולין, אתגרה את היהדות הנאמנה עם נסיונות של שערוריות אבותינו ודרדרה צעירים רבים אל עברי פי פחת. רוחות רעות נשבו בזעף, אווירה מתירנית שררה בכל וההפקרות משכה ודרדרה אחריה את צעירי הצאן אשר נהו אחר פיתויי והבלי העולם הזה, חצבו להם בורות נשברים, בארות מורעלים.

באחד הימים התייצבה בפני רבנו אַם יהודייה, כשרה וחסודה, אשר לבה לא עמד בה לנוכח הנוראה שבבשורות שנחתה בביתה. בנה, נער צעיר שהוקסם והלך שבי אחר תרבות הרחוב, יצא לתרבות רעה והלך מדחי אל דחי, עד שלאחרונה אף קשר את גורלו עם בת אל נכר ונראה כי כלה עמו להינשא לה.

חסרת אונים ואובדת עצות היתה האם, וכמפלט אחרון שירכה את רגליה לבית הרבי, שם קרסה בבכי תמרורים וייבבה שעה ארוכה ללא הפוגה. 'למה לי חיים?' פנתה לרבי בכאב שאין כמותו, תהומות של יגון ניבטים מפניה והיא ממאנת להינחם, מסרבת להירגע.

ראה הרבי את צערה כי רב, והיטב הבין כי לא תעלה ארוכה לכאבה עד שתדע לנכון כי עוד ישוב בנה מדרכו הרעה וימצא את דרכו אל אלוקיו כמקדם. לא היסס אפוא, אלא הבטיח נאמנה ובפה מלא: 'עוד תראי, אמא יקרה, כי ישוב בנך לדרך הישר ולחיק היהדות, ועוד תזכי לרוות ממנו נחת לרוב!'

דבריו היו כטללי נוחם לנשמתה, והיא נתלתה בהם כבחבל הצלה. באחת התנחמה, זקפה קומתה ושבה לביתה כשלבה מלא תקוה, סמוך ובטוח באמונת חכמים תמה כדרך נשים

צדקניות. הלא הרבי הבטיח, וכעת נותר רק לצפות להתגשמות ההבטחה במלואה.

לא חלפה כי אם תקופה קצרה, והבן הסורר נתקף הרהורי תשובה וביקש שוב את קרבת אלוקי ישראל. הוא זנח במפתיע את דרכו הרעה וניתק כל קשר לעולם המנוכר שבחוץ, שב לבית עמו והחלטה גמלה בו - לשוב במשנה מרץ לדת אבותיו ולדרך בה חונך משכבר הימים.

'רוח הקודש היא זו!' ציינו בהתפעלות מקורבי הרבי בפניו, והוא נד בראשו בביטול. 'לא ולא. בשעה שפנתה אליי אמו של הנער, ראיתי כי אין בכוחה לשאת את הצער והכאב הנורא, ובהיות שלא היה בידי לעזור לה במאומה, חפצתי להועיל לנפשה ולנחמה ולו לתקופה קצרה. אי לכך, וביודעי שאילולא כן תמאן היא להינחם, הבטחתי לה כי עד ישוב בנה לדרך הישר.'

'אולם לאחר שהבטחתי כן', המשיך הרבי וגילה טפח מכוחו הגדול, 'התחוויר לי כי עלול לצאת מכך חילול השם נורא. מה יאמרו הבריות, אם יידעו שהרבי מקופיטשניץ הבטיח, והבטחתו שבה ריקם?'

'התחלתי אפוא להתפלל על כך מעומק לבי', חתם את דבריו, 'שיחוס הבורא יתברך וירחם על נשמה אומללה זו שהתרחקה מכור מחצבתה, ועל אותה יהודייה שאינה מסוגלת לשאת את הכאב האיום. ואכן, שמע ה' יתברך לקול תפילותיי והביא הרהורי תשובה ללבו של הנער!...'

פנינים מתורנו

באופן מיוחד ביאר רבנו, ויותר מכך - המחיש ושימש בעצמו מופת ודוגמה לדברי המשנה: **"דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת"** (אבות פ"ב מ"א).

היה זה באחת הפעמים בהם שהה רבנו בארץ הקודש, ובמהלך שהותו ביקר את מחותנו פוסק הדור **הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך**, אשר בנו **הגאון ר' מרדכי** נשא את נכדת רבנו.

ר' שלמה זלמן נרגש עד מאד מהביקור וטרח לכבדו בכל דרך שהיא, ובצאתם מהביקור הנכבד ליווה את רבנו עד הרחוב וניצב להמתין יחד עמו למונית, כשהוא מציע עבורו כסא לישיבה בזמן ההמתנה. אולם הרבי, במפתיע, סרב בכל תוקף לשבת. זאת הגם שהיה זקן בא בימים, ואף ממחותנו ר' שלמה זלמן היה מבוגר ביותר משני עשורים, וחרף הפצרותיו הרבות של ר' שלמה זלמן, כמו גם של משמשי בקודש. בראותו כי ר' שלמה זלמן נבוך מסירובו, ניאות להסביר.

'המשנה מלמדת אותנו כי עין רואה את כל מעשינו, פתח ואמר, 'הרי הדבר משול למצלמה, העוקבת אחר כל מעשי האדם ומתעדת אותו בכל רגע נתון. בבוא עת האדם להתייצב לפני בית דין של מעלה, או אז יציגו לפניו את כל אותן 'תמונות' ויראו לו כיצד נהג בכל רגע בחייו.'

'כעת, אמרו נא, פנה למחותנו, האם לא אבוש למראה תמונה שכזו, בה אני יושב - ואילו ר' שלמה זלמן עומד?'...